

Ermənilər qərbi azərbaycanlıların doğma yurdlarına qayıtmalarını niyə böyük təhlükə hesab edirlər

Sülhsevər soydaşlarımız əzəli torpaqlarına dönüb mehriban qonşuluq münasibətləri yaratmaq istəyirlər

Qərbi azərbaycanlıların doğma yurdlarına qayıtmaq istəyinin ciddiləşməsi, Qayıdış Konsepsiyasının beynəlxalq hüquq müdafiəçiləri və dünyanın tərəqqipərvər insanları tərəfindən rəğbətlə qarşılanması istər Ermənistan iqtidarında, istərsə də xaricdəki lobbisində böyük məyusluq yaradıb. Bunu böyük təhlükə hesab edirlər.

Hətta Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan bir neçə gün öncə Hamburqda jurnalistlərlə görüşündə deyib ki, Azərbaycanda bir tərəfdən "Qərbi Azərbaycan" ifadəsini dilə gətirirlər, digər tərəfdən Qarabağ ermənilərinin qayıdışı məsələsinə "ilişirlər". Nikolun sözlərindən belə çıxdı ki, ifadələrin heç biri işlədilməməlidir. Buna yol verilməməsi üçün Ermənistan Azərbaycanla birlikdə nəzarət mexanizmi - "yol xəritəsi" müəyyənləşdirməlidir.

Nikol Paşinyan birdəfəlik bilməlidir ki, hansı "yol xəritəsi"ni müəyyənləşdirirsə müəyyənləşdirsin, qərbi azərbaycanlılar öz doğma yurdlarına avtomobil yolu ilə də, dəmir yolu ilə də, hava yolu ilə də, hətta piyada dağ yolları ilə gəlməyə hazırdırlar.

İlk növbədə Nikol Paşinyan və içi müxalifət qarışıq bütün Ermənistan ictimaiyyəti bilməlidir ki, Qərbi Azərbaycana Qayıdış Konsepsiyası dinc məqsədlidir və bu, Prezident İlham Əliyevin bəyan etdiyi kimi, tanklarla yox, şəxsi avtomobillərlə olacaq. Daha dəqiq desək, qayıdış müəyyən iqtisadi inkişafın, şüur təkamülünün nəticəsində, mədəni səviyyənin, konkret olaraq, ermənilərin və azərbaycanlıların dinc bərgəyayış qaydalarının

formalaşdığı, ümumən münasibətlərin normallaşdığı mühitdə mümkündür. Bunda, problemli nə isə varmı? Təbii ki, yox.

Almaniyada fransızların və ya ingilislərin, yaxud Britaniyada almanların və ya italyanların evləri yoxdurmu? Əlbəttə, var.

Digər tərəfdən, Ermənistan hakimiyyəti də, müxalifəti də bilir və bir daha xatırladıq ki, Azərbaycanın qədim torpaqları olan indiki Ermənistan-da doğulmuş 300 minədək Qərbi azərbaycanlı var.

Bu barədə Qərbi Azərbaycan İdarə Heyətinin sədri, Milli Məclisin deputatı Əziz Ələkbərli mətbuata açıqlamasında demişdir.

- Ermənilər nə qədər böyük və düzəlməsi mümkün olmayan səhv etdiklərini hələ dərk etmirlər. Xatırlatmaq istəyirəm ki, 1905-ci ildən ta sovet hakimiyyəti qurulana kimi ermənilərin İrəvan mahalı kimi tanınan tarixi ərazilərimizdə, Naxçıvan tərəflərdə ərazi iddiaları ilə xalqımızın başına gətirdikləri müsibətlər bir yana, 1947-ci il dekabr ayının 23-də onların təkidi ilə Stalin Ermonistan SSR ərazisindən 100 min nəfər azərbaycanlı əhalinin deportasiyası barədə qərar qəbul etmiş və bu qərar 150 minə yaxın insanı evindən-yurdundan didərgin salmışdı.

İstər 1900-cü illərdə, cümhuriyyət dövründə, istərsə ermənilər tərəfin-

dən etnik təmizləməyə məruz qalan soydaşlarımızın böyük əksəriyyəti Azərbaycanda məskunlaşsa da, keçmiş SSRİ-nin müxtəlif bölgələrinə köçənlər, qaçanlar da az olmayıb. Məsələn, Gürcüstanla sərhəddə yerləşən Dağ Borçalısına Loru mahalına aid olan dörd rayondan - Allahverdi, Cəlaləddin, Barana və Vorontsovkadan, həmçinin Amasiya rayonundan qovulan soydaşlarımızın bir hissəsi sığındı, indi də orada yaşayırlar.

İndi vəziyyət dəyişmişdi. 44 günlük Vətən müharibəsi ilə millətin milli ruhu özünə qayıtmış, Prezidentimiz mümkün olmayanı etmişdi. Bu gün artıq heç kəs şübhə etmir ki, biz nəinki Zəngəzura, Göyçəyə dönəcəyik, həm də tarixi torpaqlarımız olan Qərbi Azərbaycanın hər qarışına qayıdacağıq: Zəngəzurdan tutmuş Ağbabaya qədər, Vedidən tutmuş Göyçəyə qədər.

Bu günlərdə Bakıda 60-dan çox xarici ölkədən gəlmiş mütəxəssislərin iştirakı ilə keçirilən "Mədəni irs və qayıdış hüququ: Ermənistandan didərgin salınmış azərbaycanlıların mədəni irsinin bərpası - ədalətə, barışığa və sülhə aparan yol kimi" mövzusunda III Beynəlxalq konfransda da bu barədə əsl reallıq bir daha diqqətə çatdırılmışdır.

Qərbi Azərbaycan ərazisinin əzəli Azərbaycan torpaqları olması barədə tarixi həqiqətləri daim vurğulayan Prezident İlham Əliyev konfrans iştirakçılarına müraciətində son iki yüz ildə ermənilər tərəfindən dəfələrlə deportasiya, soyqırımı və etnik təmizləmələrə məruz qalan soydaşlarımızın tarixi-mənəvi haqqının bərpə olunmasının bütün beynəlxalq konsepsiyalara uyğun olduğunu bildirmişdir.

XIX əsrin əvvəllərində imzalanmış "Gülüstan" və "Türkmənçay" müqavilələrindən sonra ermənilərin kütləvi surətdə Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsi ilə azərbaycanlıların deportasiya siyasətinin əsası qoyulub. Xüsusilə də 1905-1906, 1918-1921, 1948-1953 və 1987-1991-ci illərdə xalqımıza qarşı mərhələli şəkildə deportasiya və soyqırımları həyata keçirilib. Deportasiya siyasəti tarixi-mədəni irsimizin məhvi ilə də müşayiət olunub, abidələrimiz dağıdılıb, qədim Azərbaycan toponimləri saxta və uydurma adlarla əvəzlənib, ermənilər tərəfindən açıq şəkildə monoetnik dövlətçilik və etnik təmizləmə siyasəti həyata keçirilib.

Qərbi Azərbaycana qayıdış ideyası artıq beynəlxalq müstəviyə çıxarılıb. Hazırda Qərbi Azərbaycan İcmasının yeddi sənədi BMT-nin rəsmi sənədi kimi bütün dillərdə və bu bey-

nəlxalq qurumun üzvü olan dövlətlər arasında yayılıb. 2025-ci ilin mayında Bakıda keçirilən "Qərbi Azərbaycana dönüş" mövzusunda beynəlxalq konfransın yekun sənədində qayıdış hüququnun beynəlxalq hüququn əsas prinsiplərindən biri kimi tanınması vurğulanıb, bu sənəd BMT-yə təqdim edilib və Qərbi Azərbaycandan olan azərbaycanlıların öz doğma yurdlarına təhlükəsiz, ləyaqətli geri dönüşünün təmin edilməsi çağırışı edilib, eyni zamanda Ermənistanın hərəkətsizliyi pislənilib, bu məsələnin beynəlxalq gündəmdə saxlanması tələb olunub. Bu günlərdə Bakıda keçirilən "Mədəni irs və qayıdış hüququ: Ermənistandan didərgin salınmış azərbaycanlıların mədəni irsinin bərpası - ədalətə, barışığa və sülhə aparan yol kimi" mövzusunda beynəlxalq konfrans zamanı 300 000-dən çox qaçqın soydaşımızın geri dönməsi məsələsi gündəmə gətirilib.

Prezident İlham Əliyev "Mədəni irs və qayıdış hüququ: Ermənistandan didərgin salınmış azərbaycanlıların mədəni irsinin bərpası - ədalətə, barışığa və sülhə aparan yol kimi" mövzusunda III beynəlxalq konfransın iştirakçılarına müraciətində Qərbi Azərbaycan İcmasının öz ata-baba yurdlarına qayıdacağına inandığını bəyan edib: "2025-ci il avqustun 8-də Vaşinq-

tonda Amerika Birləşmiş Ştatlarının vasitəçiliyi ilə Azərbaycan və Ermənistanın bir araya gəlməsi, Birgə Bəyannamənin imzalanması və sülh sənədi layihəsinin paraflanması hər iki xalqın gələcək birgəyaşayışının təmin olunması üçün ümid və inam yaradır. İnanırıq ki, Qərbi Azərbaycan İcmasının sülhsevər üzvləri öz ata-baba yurdlarına qayıdacaq və xalqlarımız arasında mehriban qonşuluq münasibətləri yaranacaqdır".

1970-ci və 1980-ci illərdə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ölkəmizə birinci rəhbərliyi dövründə bu proseslərin qarşısı alınıb, xalqımız növbəti deportasiya və etnik təmizləməyə məruz qalmayıb. Lakin 1987-ci ildə Ulu Öndərin Sovetlər Birliyinin rəhbərliyindən uzaqlaşdırılması Qərbi Azərbaycanda yaşayan soydaşlarımızın növbəti acı taleyinin başlanğıcı olub. 1988-1991-ci illərdə azərbaycanlıların Ermənistandan deportasiyasının sonuncu və ən dəhşətli mərhələsi baş tutub. Həmin dövrdə Ermənistan-da 170-dən çox kənddə ancaq azərbaycanlılar yaşayırdı, 90-a yaxın kənddə, eləcə də böyük şəhərlərdə azərbaycanlılar əksəriyyət təşkil edirdilər. Həmin kəndlərdə və şəhərlərdə yaşayan soydaşlarımız 3 il ərzində Ermənistandan zorla çıxarılıb, soyqırımı və işgəncələrə məruz qalıblar.

Konfransda bir daha vurğulanmışdır ki, soydaşlarımızın öz əzəli torpaqlarına qayıtmaq hüququ var və bu hüquq beynəlxalq konvensiyalarda təsbit edilib. Məhz bu səbəbdən də Zəngəzurdə, İrəvanda və digər əzəli Azərbaycan torpaqlarında yaşamaq hüququnu beynəlxalq birlik qarşısında qaldıran xalqımız əmindir ki, bu, Qarabağ və Şərqi Zəngəzura Böyük qayıdışın davamı olaraq Qərbi Azərbaycana da sülh yolu qayıdış reallaşacaqdır. Prezident İlham Əliyev 2022-ci il dekabrın 24-də Qərbi Azərbaycandan olan bir qrup ziyalı ilə görüşündə bildirib ki, gün gələcək soydaşlarımız, onların yaxınları, uşaqları, nəvələri tarixi torpaqlarına böyük həvəs və coşqu ilə qayıdacaqlar: "Bunu deməyə əsas verən bir çox amillər var. Onlardan yəqin ki, ən önəmlisi xalqımızın tarixi yaddaşdır. Bu gün Zəngilan rayonunun Ağalı kəndinin nümunəsi bunu deməyə əsas verir. Bu gün Zəngilan rayonunun Ağalı kəndində yaşayan insanların böyük əksəriyyəti, eyni zamanda uşaqlar, gənclər onlar üçün doğma olan o torpaqları heç vaxt görməmişlər. Torpaq həsrəti və Vətən sevgisi onları oraya getməyə vadar etdi. Onların arasında hətta Bakıdan, Sumqayıtdan gələnlər də az deyil. Yəni, bu, xalqımızın xüsusiyyətidir, torpaq həmişə çəkir. Əminəm ki, qərbi azərbaycanlılar da bu fikirlə, bu arzu ilə yaşayırlar".

Yeni "yol xəritəsi" hazırlamaq istəyində olan Ermənistan hakimiyyəti, habelə təşviş keçirən müxalifət və xain-xoflular bilməlidirlər ki, "yol xəritəsi", ilk növbədə, Azərbaycanın tələbləri, beynəlxalq hüququn tələbləri baxımından yaradılmalıdır.

***Rəhman SALMANLI,
"Azərbaycan"***